

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ioan. Petri Maffei, Bergomatis, E Societate Iesv,
Historiarvm Indicarvm Libri XVI.**

Maffei, Giovanni Pietro

Antverpiae, 1605

Ex Litteris Sebastiani Ferdinandi ad Praepositum Generalem Societatis
Iesv, datis Goa mense Nou. 1569.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11473

ea victoria sedati & compressi tumultus: vniuersa insula in sui Regis potestatem redacta: Seibes Lusitanorum virtute perterriti.

Regis huiusce fides ac bonitas præter æterna, quæ (vt speramus) manent illum in calis præmia, felicem etiam hunc rerum exitum videtur in terris esse promerita: vsque aded nos officiosè & amanter est prosequutus, quacumque nobis apud Seibes contigit iter facere, nusquam à læcere nostro discedens. Itaque in eius gratiam magnus etiã nobis est honos habitus. nec solùm in deducendis nobis officio fungebatur, sed etiam fidei Christianæ præconem se præbebat, exponens quàm illam sibi frugiferam ac salutarem expertus esset. nobis verò apud eos populos pro sua probitate pioque animo gratias agebat ingentes: & cum alia tum illa præcipuè prædicabat, se in exilij sui calamitate benignè à nobis exceptum ac sustentatum. denique in regnum nostrò beneficio restitutum esse; quibus ille rebus animos hominum non mediocriter permouebat, nec apud neophytos modò, sed etiam apud Lusitanos ipsos magna nostrum nomen ponebat in gratia.

Pacato igitur (vt dixi) regno, Rege salutato, Lerate reuerfus sum. mecumque regis filium duxi natu maximum, indolis egregiæ, nonum circiter agentem annum: què ipse mihi tradidit Parens educandum apud nos.

EX LITTERIS SEBASTIANI FERDINANDI
ad Præpositum Generalem Societatis IESU, datis
Goa mense Nov. 1629.

IDibus Septembris, cum naues huc è Lusitania peruenissent, litteræ tuæ nobis redditæ sunt, è quibus magna cū animi voluptate accepimus quæ per nostros homines in Europa gerantur à Domino. & quoniam non ignorabam vos itè res Indicas libèter solere cognoscere: faciendū mihi existimaui vt huius anni potissimū ad vos acta perscriberē.

Atque vt à nostro Collegio exordiar, sumus hoc tempore octoginta & octo, præter eos qui in aliis neophytorum ecclesijs tum in hac insula Goa, tum in Ciorano Salletisq; versantur. Gymnasia nostra grammatices, plures in classibus diuisa, discipulos sexcetos circiter cōtinent. ij, diligēter curatur vt cū lucubrationibus & exercitationibus litterariis,
studium

studium virtutis pietatisque coniungant. itaque singulis mensibus ex præscripto semel omnes, multi etiam sapius, vltro peccata sacerdotibus confitentur, & corpus Domini sumunt qui ad mysteriū illud censentur idonei. Statis præterea diebus magna alacritate cōueniunt ad Christianæ fidei ac disciplinæ rudimenta publicè decantanda. denique in cereros etiam instituendos & conuertendos ad Dominū, seruitia præsertim & agricolas, (quantum eorum tenera fœtas) incumbunt,

Orphanorum Collegio, quorum est numerus 100 circiter & 20, fratres è nostris duo præpositi sunt: eosque ad omnem virtutē ac probitatem informare non desinunt. Aliquot in iis visuntur Brachmanum filii, quorum opera & comitatus in prouinciis obeundis & in conuersione ethnicorum nostris iam nunc est admodum utilis. Catechumenis, qui quidem sexus virilis sunt, præest frater vnus. femine separatim ac longiùs habitant, quarum est cura pænes mulierem ex Æthiopia, eius rei valde peritam, itaque suo munere tam scienter ac sedulò fungitur, vt in ipsius diligentia prudentiaque nostri magnopere conquiescant. porrò datur opera etiam, atque etiam vt omnes si cœcitate & errores, in quibus versabantur antea, quàm optimè recognoscant: idola ritusque patrios prorsus obliuiscantur, vbi Christianis præceptis instituti baptizati que sunt, quo sibi deinceps victum honestis artibus parent, variis opificiis vitæque generibus destinatur. vtiq; dum laborât, inopia nemo deteritur, cum Mauris, Iudais, Ioguibus (ii quasi religiosi quidam sunt doctoresque ethnicorum) diuturniore Catechismo opus est, quippe quorum in animis mendacia & opiniones prauæ, radices egerunt altiores: quarum ipsas etiam fibras, quoad eius fieri potest, nostri conâtur euellere: atq; idipsū industriæ ac studii in Christianos etiâ conferunt sacri Inquisitoris rogatu, si qui fortè à catholica fidei norma recesserint.

Concionum fructus idem qui solet, testatur id populi concursus ac pietas: acerbissima verò nece Domini prædicanda, magni etiam animorum motus & lacrymæ iam confessionis & communionis quantus vulgo sit vltus, celebrioribus præsertim festis anni diebus, vel ex eo perspici poterit quòd Iubileo ex Europa nuper allato, præter alia vrbis tēpla, in hoc tantum nostro ad sacram Eucharistiæ mensam

numerati plus mille sexcenti conuiuæ sunt.

In audiendis confessionibus ægrotorum, iisdemque in extremo vitæ certamine confirmandis sanè, quàm præclare ponitur opera. namque ob id ipsum vrbe ferè tota nostri à fumis, mediis, infimis adhibentur, ac si quos reperiunt rei familiaris inopia, vel domestica solitudine vehemètiùs laborantes, horum non solum animas curant, quantum in ipsis est, verùm etiam corpora. Itaque & stipem illis à populo corrogant, & eorum cubicula ac domus ipsimet verunt purgantque, & alia id genus obeunt ministeria. quorum exemplo ad eadem pietatis officia laici quoque non mediocriter incitantur. Itaque appulsis huc nuper è Lusitania nauibus, cum nostri ad littus cum cibariis prodissent, excipiendis ægrotis, (quorum erat numerus amplius trecentorum) iisque ad valetudinarium deferendis, & fordibus, quas in itinere contraxerant, eluendis, è populo multo eo commoti spectaculo, depositis illico palliis, idem facere aggressi sunt. ipsa verò valetudinaria sapius adire, & solita humanitatis ac benignitatis officia præstare mos est.

In iis quæ ad conscientiæ animique candorè pertinent, in rebus præsertim contrahendis, exercendisque commerciis, nostros consulunt multi. ac nuper quidam minime obscurus vir apud certum hominem non modò septem aureorum millia, de quibus erat controuersia, sed reliquam pecuniam suam deposuit vniuersam, professus palàm, si malè parta censerentur ea bona, se, cuiusque nostri adiudicassent, omnia redditurum. præterea nõ leues tolluntur sæpe discordiæ: humanitatis & officii causa carcer inuisitur, & ex iis qui damnantur capite, complures ethnici conuertuntur ad Dominum, quorum ille tenebras vt boni quondam latronis eo tempore dissipat. quamobrem nostri huius linguae periti damnatos ad locum vsque paribuli prosequuntur magno utique ipsorum bono, quod superioribus diebus ethnici tres liquidò comprobarunt, qui cum alia multa deliquerant, tum Christianum quendam virum honoratum occiderant. horum duo in ipsis adhuc vinculis Christiana sacra susceperunt; tertius obfirmato animo Euangelium respuebat, quippe cuius conuersionem in exitum vitæ Dominus reseruaret. Itaque cum in Salseranum agrum ad supplicium cum reliquis duobus ducendus esset, vt ibi

pœnas

pœnas homicidii penderent, vbi homicidium perpetrauerant: accersitur vnus è patribus, qui adhibito secū interprete fratre quodam, cum multis rationibus ethnico suaderet, vt quoniam periret corpus, ne animam seruare negligeret: respondebat ille sibi non esse tanti. nec tamen idcirco pater ab incepto desistere, quousque peruentum ad littus est, vbi damnatis conscendendum erat in nauem, vt in Salsetas insulas inde traicerent. Hic ethnicus diuino afflatus numine conuertitur denique, & baptizatur magna cum antea vitæ detestatione ac dolore. his rebus peractis nostri, quòd longius progredi per superiorum mandata, non licebat, domum reuersi miseris illis valde mœretibus. Quod vbi Goæ rescitum est, alios è nostris duos P. Visitator confestim submisit eius lingue gnaros: quorum obediendi studium & alacritatem Dominus multis incommodis ac difficultatibus compensauit. Siquidem longum iter emensi, caloribus maximis, ad mare perueniunt frustra: nauis quippe iam soluerant, nec vlla nauis in ea statione supererat. Inde igitur, quamuis defatigati, ad quendam piscatorum vicum pergunt sanè longinquum. ibi celeriter comparato, & præclare instructo nauigio, turbam, quæ præcesserat, vix tandem assequuntur. Tum verò noxii præ gaudio lacrymas fundere, iisque gratias agere verbis exquisitissimis, atque ita sub vesperam ad castrum Raciolum descensum est. Eius diei molestissimum æstum Solisque vehementiam postridie matutinus imber excepit, isque densissimus, quo profus madidi ad locū supplicii leucas à Raciolo tres perueniunt. Hic fontes, criminibus per sacram confessionem expiatis, ab vxore liberisque eius, quem occiderant, & à reliqua circumfusa multitudine veniam nixi genibus petunt: deinde imaginem crucifixi, quam attulerant nostri, plena pietatis oratione complexi, huius miseræ vitæ curriculum absoluerunt, I E S U M inuocantes identidem. vnus etiam in extremo spiritu conuersis ad populum dixit, se id lethi genus multis sceleribus esse promeritum, petere tum ab ipsis, tum ab aliorum pagorū hominibus, qui abessent, vt sibi clementer ignoscerent: se quidem animo æquissimo esse, quoniam ad suum tenderet Deum. His audiendis non tenuit lacrymas populus: obitum etiam illorum litanis ac precibus profecutus est, magna salutis eorum cōcepta spe, quod non dubia in eis contritionis & pœnitentiæ signa

perspexerant. Eadem ferme caritatis officia præstant nostri etiam iis, qui deprauata religionis causa damnantur à sacris Inquisitoribus, nec eos à denunciata illis capitali sententia vsque ad persolutum supplicium deserunt.

Ad hæc, dominicis diebus vespere decem è nostris ad catechismum exercendum in quinque parœciarum huius urbis templa se conferunt, quorù in singula conueniunt præter ceteram turbam pueri ducenti, trecenti, ac propè quadringenti, adè studiosè & alacriter, vt libenti animo discendi causa lusus pueriles relinquunt. excitantur autè præmiis quibusdam, vt crucibus, imaginibus, & huiusmodi, rogantque nostros vt reuertantur eò sapius, nam se non solù affuturos in tempore, sed etiam curaturos vt alii accedant. Cùm res ita bellè procederet, visum est aliquando has quasi copias communis latitiæ causa recensere, & in ædem nostram cogere. itaque dimissi aliquot è nostris per urbem, conuocatos agmine composito pueros perduxere canentes, & virentibus ramis ornatos, vt nullus esset urbis vicus, qui non Christiani catechismi vocibus personaret: idque tanta populi approbatione, vt multi patresfamilias aliisq; honesti viri enixè peterent, liceret sibi illud innocentium agmen & comitari & adiuuare, idque à compluribus factitatum. Conuenere autem in templum nostrum pueri interdum ad tria millia: quorum aliqui vixdum è patria lingua quantum è Christiana doctrina didicerant: quæ res eo pluris facienda est, quòd eorum profectus & eruditio ad plurimorum aliorum cuiusuis generis hominum utilitatem ac salutem redundat.

Hoc eodem instituendi munere funguntur nostri etiam in plateis & compitis: & simul turpis aleæ lusus & improba temere iurandi consuetudo è plebe infima tollitur. Circueunt etiam agri Goani vicos atque parœcias non paruo ferè cum animarum lucro, sed magno labore & corporis vexatione, quòd longo interuallo ea loca inter se disuncta sunt. In quodam ex iis pagis fuit Brachmanes adè pertinax, atque ita in demonis potestate, vt cù & nostri sæpe & alii salutis eius cupidi ab opinionum prauitate ad veritatè multis rationibus hominem traducere conarètur, ipse cõtumaciter omnes eluderet, iamq; vulgo pro desperato haberetur. Verùm diuinitus factum est, vt cùm die Dominico par Christianorù in fabrili cuiusdam parietis opere contineret,

meret, cœptis interueniret vnus è nostris. atque is primùm Christianos obiurgare, quòd tali die operam darent præfertim ethnico: deinde, experiendi causa, culpam eius rei totam in Brachmanem vertere, crimen augere verbis, nec sanè frustra: siquidem terrore quodam repètino percussus ille respondit, se suòsque omnino Christianos fore. nec fidè fecellit. cum aliis seprèdecim Christianus est factus, mutatus ipò alterum virum: nostròsque iussit sine cura esse. conatus omnes adhibiturum se, vt è popularibus suis nemo non Christiana sacra susciperet. Speramus promissa facturum diuino adspirante numine, quod huiusmodi actionibus deesse non solet.

In ade sancti Ioãnis Baptistæ, passibus ab vrbe Goa mille & quingentis, sacro baptisate initiati hoc anno ferme septuaginta, Brachmanes plerique, quorum operam ad aliorum conuersionem speramus magnopere profuturam. alios eiusdem parœciæ vicis, tribus circiter passuum millibus à templo distantes, fratres duo circumeunt. horum alteri, catechismum die quodam dominico de more exercenti, casu ethnicus quidam interuenit, quem scilicet Dominus ad sacrosanctæ matris Ecclesiæ gremium perducebat. hunc vt vidit frater, ad eum sermone conuerso cœpit agere de rebus ad salutem ipsius animæ pertinentibus: quos ille sermones quum respueret, nec diutius audire velle se ostenderet, paruulus quidam ex iis qui ad rudimenta Christiana conuenerant, annum agens circiter nonum aut decimum, offert vltro sese, & mirabili quodam spiritus animique ardore succensus, suadere insistit homini, vt Christiana sacra suscipiat, multis rationibus ethnica superstitionis mendacia coarguere, denique sublatis in cœlum manibus orare & obtestari, vt aternæ saluti prospiciat. ac frater quidem, vt cum ethnico ageret ipse, correptum brachio puerum bis terve semouit: sed cum pueri pietas nequaquam ferret disungi se ab eo colloquio, obtrudere ille subinde sese, argumentis pro sua parte pugnare: nec ita multo pòst Dominus, nimirum paruuli fide innocentiaque placatus, ethnicum suæ gratiæ stimulis ita excitare dignatus est, vt commutata voluntate diceret velle se fieri Christianum. Itaque confestim à fratre detonsus est: comamque pueri furca suspensam, ingenti gaudio lapidibus petere ac sputis, in simulacra sua Deosque patrios sexcenta probra iactare.

In eius vici neophytis magna quædam ad res diuinas propensio cernitur: petunt ut sibi liceat suo sumptu templum exstruere, quod nostri ad sacra missæ peragenda se cõferant: negari non poterit, quod & iustum est postulatum, & à cõmuni parœciæ templo absunt longius. ex ea plebe sexaginta ferme hoc anno baptizati, aliique sunt etiam Catechumeni. Castrum est in hac insula mille & quingentis ab urbe passibus: in eo templum visitur sancto Iacobo sacrum, vicis aliis compluribus huic parœciæ contributis, & quia loco est opportuno & celebri, Mauri complures Domino lucrifunt: atque ad eam rē non mediocri est adiumento Præfectus ipse præsidii, qui rei Christianæ quā sit studiosus, vel superioribus diebus ostendit actione planè digna litteris. Erat ibi Brachmanes insignis, cuius ita mentis oculos occæauerat dæmon, nullum ut salutaris lucis radium posset admittere. hunc nostri sapius aggressi, denique peruicerunt, ut Christianum fieri velle se diceret, ita tamen, ut bimestre spatium sumeret ad se præparandum. Interea oppugnat eum vehementiùs dæmon, eiusque animum ita refrigerat, ut cum dies adesset, mutato iam pænè cõsilio, rem differre ac tergiversari inciperet. id ubi vident fratres, fidem promissam exigunt ipsi primùm, tum etiam ad Præfectum, cui id ipsum promiserat, Brachmanem adducunt: quum pergeret nihilominus petere, ut dies prerogaretur: obsecrat eum Præfectus, ut tãdem ex iis tenebris animum inducat emergere, celeritate opus esse, præsertim in tali negotio. cū ille obstinatus in sententia perstaret, eò denique perducta res est, ut Præfectus permotus misericordia se ad hominis pedes abjiceret supplex, eumque ut sibi cõsuleret lacrymans precaretur. idem factum etiam à fratribus, quare ethnicus non dubio pudore concepto, manus denique dare coactus est, seque continuò quod vellent dixit esse facturum, tum verò Præfectus gratulabundus ruit in eius amplexum, eumque mox pretioso pallio purpureo & serico pileo exornat. hoc suæ in eum benignitatis initio facto, quo non modò liberalis animi, sed etiam pii ac religiosi, egregium specimen præbuit: deinde hominem unà cū fratribus ceterisque qui aderant domum usque deduxit. nouitate spectaculi obortæ uxori ac domesticis lacrymæ, sed eos ipse Brachmanes obiurgauit, nimirum alio quam antea spiritu, omnesque reddidit Catechumenos.

In eodem tractu alia res accidit memorabilis. Dum ea loca nostri circumeunt, offendunt pro foribus ethnici cusdam filiolum baptismi percupidam, eamque Christianis præceptis imbueri incipiunt. Sentit hoc mater, statimque furès ad ianuam prouolat, vni è nostris diabolico instinctu alapam primùm impingit acriter, deinde pugnum faucibus incutit. vbi hæc flocci non facere præ puellæ salute nostros videt, tum verò vehementiùs exardescens fustem arripit, ægréque rabiès eius multitudinis cõcursu reprimitur. Verùm tamen ea fuit fratris in ea iniuria patienter ferenda tranquillitas atq; submissio, vt mulier postea placata, cum vniuersa familia se ipsa quoque ad Christum adjunxerit.

Puer quidam, tertium-decimum ferme natus annū, fratres eisdem adiit baptismi causa: interrogatus cuias esset, respondit Maurum, ex pago quodam leucas circiter quinq; distante, seque à parentibus ob id vnum clam profugisse, vt ad Christiana sacra contenderet.

Huic sancti Iacobi castro aliud est & natura loci & viatorum frequentia non absimile. ædes est ibi sancto Blasio dicata, pueriq; numerantur ducenti ferè, tanta gratulatione aduentantes nostros excipere soliti, vt paucis hisce diebus, cū eos iter ad se habere cognouissent, iis cūcti virentibus ramis insignes, & Christianæ doctrinæ rudimenta canentes, obuiam longè procefferint. baptizati hoc anno sunt à nostris in eo castro ferme triginta.

Ad retinendos autem in fide neophytos, præter catechesim, quæ sedulò exercetur, curatur etiam, vt statis diebus missæ adsint, omnesque suo tempore peccata ritè confessario detegant. præterea ab ethnicorum consuetudine, celebritatibus, atque spectaculis ex decreto prouincialis Concilii prohibentur.

In Ciorano insula sancti Bartholomei parœcia est cõstituta, cuius Apostoli festo die natali baptizati sunt hoc anno octo circiter & quadraginta aduenæ è finitimis Mauro-rum regionibus, nam ipsa insula tota iam Christum Dominum profitetur. Festus autem ille quem dixi dies, anniuersaria celebritate ludicrisque peragitur, quo faciliùs & vera pietas neophytorū animis imprimatur, & patrii ritus ex eorum memoria deleantur. Itaque cū sacras omnes & reliquias & imagines eximio quodã studio ac veneratione prosequuntur, tum verò confessioni tantū tribuunt, vt cū primam

primam

primū in morbum incidere, quanquam eminus & incōmoda tempestate, extemplo patrem cōfūendi causa accersant; affirmantque pro certo, se hoc sacramentum corporibus suis longē quā alia humana remedia salutaris experiri. aiunt etiam omnes, idque constanter, ante Christiana sacra suscepta terrificis dæmonum monstris aliisque spectris valde torqueri se solitos: sed ex quo religionem veram induerint, ipso nomine IESV, quod nomen illi magno pere venerantur: & signo crucis, quod in omnibus actionibus adhibent, quiduis triste ab se facessere. dicuntque nonnulli, eius nominis fiducia nullam rem se non aggressuros quamuis arduam atque difficilem. iam quanto studio reneantur ethnicos ad Christum Dominum perducendi, declarat eorum assidua atque importuna efflagitatio, ut liceat sibi ea de causa cum ethnicis agere: sed quod volunt non semper à nostris impetrant, scilicet ne studio elati in eo genere quandoque peccent. etenim paucis antè diebus neophyti aliquot cū alium reperissent in Maurorum finibus habitantem, non sine periculo susceptę religionis per eam consuetudinem deserendę, caritatis ardore succensū vltro ipsi captum vincētumque ad adem nostram magno suo discrimine pertraxerunt.

Brachmanes quidam neophyti sunt, huius insulę primarii, Ganzares. horum cognatus quoddam odio Christianę religionis sponte exulatum in Mauros abierat, in eius bonorū possessionem Prorex hos quos dixi Ganzares miserat. Verū illi commodis suis omnibus atque pecuniis præ cognati salute neglectis, hominē hoc anno adierunt, nec antè destitire, quā ille Dei beneficio cum vxore, liberis ceteraque familia in patriā ad Christiana sacra traductus est. Alii duo cū item ad Mauros eo consilio sese contulissent, ut affinem quendam suum ex iis locis abducerent, atque ad Christi ecclesiam aggregarent, à barbaris capti & malè accepti sunt, quanquam vbi cognitum est eos esse Ciorantos, deinde soluti dimissi que sunt: atque spes est ipsum quoque affinem propediem adfore.

Iam verò à patriis ritibus ac cæremoniis quā vehementer abhorreant, vel illa res indicat: aduenerat nuper ethnicus quidā, ut coccos aliquot emeret (frugis genus id est instar nucum) cuidam è simulacris de more libandos: id vbi sensere nonnulli eius propinqui, vltro ipsimet hominem
vsque

vsque ad fluium persecuti captum ad nostros vi pertraxe-
re, sic statuentes apud animum suum, pro sceleris atrocita-
re lenius agi cum illo non posse, quam vt confestim laqueo
suspensus è medio tolleretur. Nec solùm eiusmodi, sed et-
iam cetera flagitia maiorem in modum auersantur. Testis
est adolescens quidam claro genere natus, qui superioribus
diebus parum pudicæ mulieris consuetudine implicatus
cùm esset, id vbi affinis cognitum est, nulla nobilitatis
eius habita ratione, & ipsum & feminam ex insulæ finibus
exegere, negantes ferri vllò pacto posse, qui exemplo suo
ceteros tantopere offenderent. Alia multa in hanc senten-
tiam dicenda supererant: sed ex hisce de reliquis existimari
facile poterit.

In Salserano agro huic insulæ propinquo templa quin-
que excitata, quorum primum & antiquissimum est in ca-
stro Raciolo, dedicatum Mariæ. Virgini ad niues. In eo ba-
ptizati sunt hoc anno centum & quadraginta, præter eos
quique Goam eiusdem rei gratia venire, quique hoc tem-
pore catechumeni sunt. porrò in illa parœcia Christiani in
vniuersum numerantur amplius octingenti. Festo ipso ni-
uili die, P. Prouincialis eò profectus, manè sacra missæ ri-
tu pompæque solenni peregit, & concionatus est: sub vespe-
ram baptisate loti sunt quadraginta, ingenti gratulatio-
ne, magnoque factorum apparatu, sedulò incumbenti-
bus in eam rē Præfecto ipso præsidii, œconomis, atq; con-
sulibus, quorum vnum pro eximio Christianæ rei studio
ethnici adedè malè aterbeque oderunt, vt eum calumniis
fictisque criminibus in capitis periculum vocare non dubi-
tauerint, itaque in custodiam est traditus aliquando, &
vexatus à magistratibus: verùm in eiusmodi ærumnis tan-
tam ille semper alacritatem atque adedè lætitiã præ se
tulit, vt pro sacra fidei propagatione maiores etiam labo-
res & incommoda sibi ab Deo precari & expetere videre-
tur. Rursus etiam ab iisdem Brachmanibus ferè & lapidi-
bus appetitus, præclare secum actum existimauit, vel ob id
ipsum, quod benignitate Domini factum est, vt quotquot
eum oppugnaverunt, immutati deinceps ad Christum se-
se conuerterint.

In mediis illis finibus oppidum est celebre Margon, &
in eo templum sancti Spiritus, quo plus mille Christiani
conueniunt, qui Brachmanes Ganzares antea fuerant.

gregem

gregem hunc quinque tuentur è nostris, qui hoc anno ibi sacramento baptismi initiati sunt, ii summam efficiunt 234. hos alii sequuntur propediem. Ex eo loco dominicis omnibus festisque diebus confert se vnus è nostris ad sacra missæ faciendæ in ædem sancti Michaëlis, quæ Margone distat quinque circiter millia passuum, Christianosque numerat octingentos egregia omnes pietate atque constantia, licet ferè omnes distincti atque dispersi, quidam etiam bene longè à templo inter ethnicos habitent. baptizati sunt ibidem hoc anno 107. augebiturque neophytorum numerus, cum primùm deseruerit ira dolorque vulgo conceptus ex disturbance delubrorum suorum. Et quoniam tanta est gentium immanitas, vt cum primùm quis Christianus est factus, eum vel propinqui & affines deserant quamuis extrema laborantem inopia, valetudinarium ibi nostrorum cura constitutum est, quo magna mortalium approbatione & excipiuntur & curantur ægroti, non modò Christiani, verum etiam ethnici, atque ea ratione multi Christo Domino lucrifunt.

In eadem ecclesia conuersiones quædam hoc anno extiterè notabiles. Ex Maurica terra tres exacta iam ætate homines eò contendere ob id vnum vt Christo darent nomina. ægroti nonnulli Christiana religione in ipso morbo suscepta, contritionem præ se ferentes, è vita migrarunt. Iuuenis annos natus circiter quinque & viginti, cuius pater, vir imprimis honestus, cum vniuersa familia sese Christo Domino addixerat, parentis consilium detestatus, ad Idalcænam Maurorum Regem se contulit, à quo amicè exceptus & in honore habitus est: verum tamen acceptis deinde à patre litteris ita permotus est, vt Christianæ religionis causam omnia illa commoda sponte relinquere, & leucarum triginta iter emeriri non dubitauerit. liberaliter egit cum utroque Prorex, eorumque commodis admodum benignè consulit.

In eodem tractu aliam ecclesiam, cui à sancta cruce nomen est inditum, Christianorum circiter sexcentorum, nostri procurant, anniuersaria crucis adorandæ sacra, quæ in diem quartum nonas Maii incidunt, cum cetera celebritate hoc anno peracta sunt, tunc etiam baptismo caput 60, qui numerus & pro temporis spatio, (siquidem nuper eò lumen Euangelii illatum est) & pro multitudine ac pertinacia Brachmanum, qui ibidem sunt, nequaquam exiguus est.

est putandus. Baptismo peracto, neophyti omnes agmine ramos arborum præferentes, cum præcentione tubarum & varia symphonia prodire ad crucem loco pulcherrimo designandam, ubi nostrorum opera sanum ethnicorum totius eius regionis opulentissimum euersum antea fuerat: ut qui locus dæmoni colendo tandiu paruisset, idem adoranda cruci dæmonis victrici consecraretur. Postridie eodem ordine ac ritu aliam statuerunt in vico finitimo, impositam pilæ, qua in summa prius confectum erat amaracû, quam Brachmanes herbam magna superstitione ac cæremoniis pro numine venerantur. atque ea sanè pila ad eò comodâ præbuit cruci basim vel natura loci, vel ipsius structure forma ac figura, ut eâ vnâ ad rē excitata fuisse videretur.

Superioribus diebus baptizatus ibidem est puer, cuius conuersionem nostri diuturno labore quaesierant, spe matris etiã ea ratione ad Christum Dominum perducendæ, nobilis feminae & cum primario viro eò iunctæ: sed illa nihilominus obstinata palam profitebatur se parum laborare de filio. quod ubi ille cognouit, quanquam ætate admodum tenera, perit ut liceret sibi matrem adire, conatibus suis Deum forsitan affuturum. magnum in eo studium atque ardor animi cernebatur. itaque ei negari non potuit, nec sanè puerum fefellit opinio. namque ita se in ea actione præclare gessit, ut mulier, marito relicto, filium secuta sit, iamque animi verè Christiani indicia dederit.

Alia Brachmanis Ganzaris viri principis filia catechumena est facta: quam tanto parens amore prosequabatur, ut nemo dubitaret, quin eam omnino imitaturus esset: sed ceteri Brachmanes opposuere illi sese, eumque perpulere, ut cum Præfecto expostularet & quereretur, filiam sibi per vim ablatam fuisse. deducunt igitur hominem centum ferè Brachmanes ad Præfectum, certa fiducia fore ut puella verbis suis calumniam comprobaret. Sed illa ubi eò peruenit, tota re ad arbitrium eius reiecta, & iussa quod sentiret libere expromere, palam respondit, vim sibi nullam profus adhibitam fuisse, dolere sibi quòd non citius Christum Dominum cognouisset: quare Brachmanes turpiter victi abiectique digressi sunt, ipsa baptismo expiata, & nouo nomine Lucia vocata est: speramus etiã suos aliosque ipsorum opera permultos idem esse facturos.

Ad eundem pagum accesserat Iogues, hoc est, quasi

b b

mona-

monachus inter ethnicos, ex eorum genere qui cultu vitæ
 et quæ horrido sanctimoniam profitentur. ætate videba-
 tur annorū quinque circiter & viginti, egregia forma cor-
 poris, vultu modesto, minimè loquax: in hunc neophyti cū
 incidissent, pænè captiuum ad nostros adducunt. Interro-
 gatus à Patre, quoniam consilio vitam adeò asperam duce-
 ret, quæmve tot laborum sibi fructum proponeret: respon-
 dit se antea vitæ peccata expiare, salutique prospiceret
 tum Pater multis rationibus quanto in errore verlarer
 ostendit, qui sine conditoris sui cognitione se id assequi
 posse consideret, suæque disputatione ita permouit homi-
 nem, vt quasi noua quadam oborta luce responderit, quo-
 niam ita placeret Deo, velle se fieri Christianum, simulque
 voluntatem suam factò sanè admirabili declarauit. vesti-
 bus erat indatus laceris & attritis, pendente ex humeris
 sarcina coniectis in eam quibusdam quasi reliquiis, quas
 religionis causa circumfererat, ænea scutella, poculo in cu-
 curbitæ formam excavato utebatur: brachia & crura fer-
 teis armillis, manuum digitos ac pedum ferteis item annu-
 lis habebat ornatos; fistulam è ceruice suspensam, corni-
 culum venatorium manu gerebat, quibus aduentum suum
 in oppida præsignificare erat solitus: nec deerat illi mortis
 meditandæ materia, passer extinctus non detracta pluma.
 barba & capillis erat abrasis: exigui tantùm circuli spatio
 comam in summo capitis vertice raram sed promissam &
 bene compram cōsultò reliquerat. aures erant quatuor aut
 quinque locis perforata, lignis quibusdam insertis, tanquã
 suæ professionis insignibus. Sed vbi cum Patre congressus
 est, magna & Christianorum & gentilium turba sectante,
 nouo spiritu instinctus processit in forum, ibique togo ex-
 citato & accenso, omnia illa instrumenta, quibus illum de-
 mon ornauerat, in fascem colligata cōrexit in igne: Brach-
 manibus magno suo dolore inspectantibus, & tanta ac tam
 repentina mutatione stupentibus. nec his contentus lo-
 gues, vbi Christianis rudimentis instrui est cæptus, veniam
 petiit matris adeundæ, vt eam cura filiis tribus ad Chri-
 stum ab impietate traduceret. conatū respondit euentus,
 namque profectus in patriam, quotquot quæsitum ierat,
 secum ad nostros adduxit. Sunt autem adhuc catechome-
 ni: nam, vt antè diximus, Ioguium catechesis de industria
 solet esse prolixior, sed baptizabuntur propediem.

In eodem vice quidam erat ab Euangelio ita alienus, ut latebras quæreretur assidue, ne Dei verbo aures dare cogere-
 tur: cum grauius in morbum diuinitus incidisset, morte iam imminente interrogatus a nostris velle ne fieri Christianus, & desperato iam corpore animam ab interitu vindicare: velle respondit, præclare enim, inquit, intelligo, Deum hoc morbo fugæ ac tergiuersationis meæ poenitias à me repetere. atque ita culpam agnoscens ut baptizaretur effugit illico antequam efflaret animam: atque ubi lotus est, crebris cum Deo colloquiis habitis, peccatorum veniam implorans, ea ipsa nocte migravit e corpore, verum de hac parte (ne sim longior) hætenus, quæ Christianis hoc anno aucta est centum septuaginta tribus.

Sanctorum Philippi & Iacobi ecclesia Christianos continet quinquaginta supra octingentos maxima ex parte Brachmanes: eam quoque vineam colunt nostri sanè fructuosam, namque hi neophyti spectata probitate studioque sunt amplificandæ religionis Christianæ, atque ob id ipsum angustias pauperum suis facultatibus leuare nõ desunt. Sed ut ethnicis iis qui bonam frugem pollicentur adiuuandis libenter insistant, sic ab improborum ac pertinacium consuetudine longè refugiunt. Ad numerum fidelium adscripti hoc anno in eadem ecclesia sunt amplius centum & quinquaginta præter triginta, & eo plures, qui se ad hoc collegium ea de causa contulerant, baptismus ibi inter ceteros habitus est caput simul octo & septuaginta, in iis cum alijs insignes viri fuere permulti, tum verò maximè Brachmanes Ganzares tres. Apparantur autem actus hi publici quam amplissimè, quo facilius Indi ritus impios ac superstitiones dediscant, quibus certatim operantur hæ gentes externis ceremoniis & gratulationibus, utpote veræ atque internæ pietatis prorsus expertes: totamque religionem spectaculorum duntaxat ac pompærum magnificentia ac specie metientes. Ad eum porro, quem dixi, baptismum ingens concursus est factus partim incolarum, partim etiam Lusitanorum, qui ad eam eadem religionis causa peregre aduenerant. In ea turba neophytus repertus est in tanta aliorum gratulatione solus esse plorans, res non sine admiratione continuo deferretur ad patrem. is accedit ad hominem: quærit cur in publicâ lætitia vnus ipse lugeat: tum ille: quid ni (inquit) fundam

dam præ gaudio lacrymas, cum videam ritè colli commune omnium Dominum eo ipso in loco, vbi paucis antè diebus eundem per summam impietatem neglectum & iniuria affectum aspexi toties, cum honores eius numini debiti, saxo cuidam hinc posito tribuerentur, nomine Manganaio! obstupuit eo responso Pater, præsertim quòd nihil tale ab illo expectasset: qua ex re perspicitur potest immensa conditoris ac Domini nostri benignitas, qui charismata sua nõ ad hominum opinionem atque iudicium, sed alto quodã & arcano consilio diuidit. Erat in eadem parœcia mulier Christiana, cuius filius ab idolorum cultu & Brachmanum consuetudine diuelli non poterat. itaque pro eius conuersione vt pro sancto quodam Augustino pia mater Monica lacrymas precabatur assidue, cumque totum iam quinquennium in eius oppugnanda pertinacia frustra laborasset, graui denique morbo mulier opprimitur. per eam occasione ad euocandum matris nomine confessarium filius aduenit. Dies erat niuiũ miraculo sacer; eo ipso die, manè, sacrificio missa pacto, ambo profecti sunt: cumque tali die pater frugem aliquam virgini matri libare percuperet: cepit in itinere cum adolescente agere de venturi seculi veritate deque huius vitæ fallacijs, suadere & hortari vt saluti prospiceret matris exemplo, quæ id tam vehementer optaret. quibus ille sermonibus, vt à Christi nomine maiorem in modum abhorrebat, initio minimè flecti visus est; veruntamen vrgente deinceps multis rationibus patre, affuit cæptis eius omnipotentis Domini bonitas, quæ adolescentis animo sancti spiritus faces admouit sic, vt exutis impedimentis omnibus, quibus implicatus à dæmone tenebatur, Christianum fieri matrique obtemperare velle se dixerit: ad quam vbi peruentum est, tota re a confessario exposita, mulier tantum lætitiæ percepit ex ea tam repentina tamque felici immutatione filij, vt statim se morbo leuari senserit. præbuit confidenti aures Pater, deinde ceteros Christianos adiit, prosequente officij gratique animi declarandi causa adolescente catechumeno cum alijs cognatis, & eorum quidem ethnicis aliquot, qui ostendunt se quoque propediè id ipsum esse facturos. Dominus noster eos in salutari consilio suscepto retineat. Huic alia ecclesia ac templum opportuno loco instituitur: namque re ipsa compertum est, ad ethnicorum conuersionem & neophytorum profectum longè utilissimam

hissimam esse ædium sacrarum frequentiam, etenim hoc pacto & boni ab improbis commodius dignoscuntur, & vniuersi facilius adiuantur.

In hac insula Goa nostri ecclesiam quoque Sancti Ioannis Euangelistæ administrant. ea Christianis constat octingentis: qui vt ferè omnes admodum honesto loco sunt nati, & in principibus insulæ numerantur: Christianis actionibus tempus redimere student malè positum in idololatriâ. itaque egentibus benignè faciunt, præsertim cum annonæ laboratur inopia: quod cum hyeme proxima contigisset, conuentu habito primores oppidi cuiusdam ratione iniere subueniendi pauperibus, idque fecerunt. vbi verò tempus messis aduenit, aliquot oryxæ candidis (certæ mensuræ nomen id est) ex collatione in publicum redegerunt pauperibus diuidendos. quæ laus hominum eo maior est, quod iidem ante conuersionem aliud nihil nisi tyrannidem, rapinas, & alia huiusmodi scelera meditari solebant.

In rebus iis, quæ ad sinceritatem fidei pertinent, nullus carni & sanguini relinquatur locus. Senis cuiusdam filius ad Mauros se contulerat, huic parens pro litteris aperte denuntiavit, si quid ab se postularet, rediret in patriam, Christumque profiteretur: ita fore non solum vt animam exitio sempiterno subtraheret, (quanquam id maximè spectari oporteret) sed etiam vt paternæ inter ipsos necessitudinis iura constarent: sin rem diutius distulisset, sibi certum esse exacta iam ætate, & ad exitum appropinquanti, illo exhædato patrimonio omne egentibus distribuere. qua ipsa denuntiatione alij quoque, nec sanè frustra, cognatos ab impietate deterrent. hoc anno in eadem ecclesia sacro baptismatis fonte renati sunt octo & triginta plerique nobiles: in iis tres è Botorum familia, qui apud ethnicos concionatorum exercent munus, magnoque in honore sunt. ante huius mensis exitum multos alios neophytorum affinium suorum opera sperabamus ad Christi gregem accessuros. Paucis autè diebus ad templum illud baptismi causa se contulit grandis iam natu, minimeque contemnendus vir, tanta fide & noticia Dei, vt qui aderant mirarentur: etenim Catholicæ fidei capita exponenti Patri respondit ille, sanè vt videbatur ex animo, se cano iam esse capite, nec ignorare neminem præter vnum Deum ac Dominum nostrum colendum atque adorandum esse: eundemque sibi iadudum

hærere in pectore, ac proinde sese desere lōgi iacturam tē-
 poris in dæmone propter summum scelus venerando con-
 sumpti: & simul vim lacrymarum prorudit contritionis ac
 pœnitentiæ restem, petens vt sacro baptismate laueretur,
 quod postea factum est. Denique vt ad alia transeā, nostris
 hominibus illius ecclesiæ, neophyti pietate in Deū & oſſi-
 cio laisfaciunt, nec eo quempiam ē Mauris accedere pa-
 tiuntur, quin rem ad nostros continuo deferant, vt ad eius
 conversionem aggrediantur. Annuertaria eius templi so-
 lennia hoc anno cum ceteris ceremoniis, frequentia popu-
 li, & sacra concione celebrata sunt, tum etiā baptismo ca-
 didatorū viginti, quos alij octodecim paulo post subsecuti
 sunt, vt interim eos tacca, qui ad hoc Goanū Collegiū mis-
 si sunt: atque etiam nū superesse dicuntur ibidem catechu-
 mēni quinque & viginti.

Præter hosce baptismos in Goanis finibus habitos hoc
 anno etiam in ipsa vrbe Goa in aedibus nostri Collegij ba-
 ptismi quatuor generales peracti sunt non sine apparatu
 magnifico, symphonia, supplicatione publica, concioni-
 bulque nostrorum, qui linguam Indicam callent præcla-
 re, præsentē Prorege, præterea quod in candidatis erant
 Brachmanes multi viri primarij.

Primus cōcelebratus est Epiphaniæ die festo, quod hoc
 libamine gratius nullum infantē IESV fore putauimus. ba-
 ptizati sunt octoginta, in iis Brachmanes medicus in pri-
 mis huiusce vrbs clarus: huius vltro se præbuit suscepto-
 rem ipsemec Prorex, vniuersa Indica nobilitate honoris
 causa prosequente.

Alter eadem serē pompa in Maium mensē incidit. in-
 genui abluti octo & quadraginta supra ducentos præter
 multa Lusitanorum mancipia in eo numero fuere Brach-
 manes duodecim insignes viri cum sua quisque familia.

Tertius in tertiā dominicā die Iunij mēsis dilatus est an-
 gelo custodi sacra. Ea celebritas ceteras tū gratulatione, tū
 neophytorū numero ac nobilitate superauit: cuius rei non
 minimā laudē fructumq; tulit Lusitanus incola, qui cum in
 suis hortis ethnicos haberet cōplures vehemeter in suis su-
 perſtitionibus obstinatos tātu aberat, vt ad eos ad Christiū
 allicere conareretur, vt etiā de nostris hominibus id agētibz
 quereretur: quod scilicet illis molestiā exhiberet: verū is di-
 uinitus deinde factū est, vt culpam suam agnosceus, mutata
 volun-

voluntate nostros in opere adiunare sedulo cæperit, & ex
iis ad fidem traduxerit amplius quinquaginta, qui nostro-
rum opera Christianis deinde præceptionibus eruditi, vbi
dies baptismi adfuit, ab ipso Lusitano per mediam vr-
bem ad arces nostras agrimine composito ducti sunt, ramos
manibus proferentes, præcinentibus tubis, vt specimen
aliquod Proregi præberet nouarum frugum, quas in poma-
rio suo decerpserat. sub vesperam deinde sacro baptisinate
infrati sunt in vniuersum duceti & sexaginta: in iis Brach-
manes Salsertani & Goapi honesti homines circiter quin-
quaginta

Postremus fuit capitum centum & sexaginta, Octobri
mense, post diem vndecim milibus virginum sacrum, idq;
summa cum significatione lætitiæ. porro omnibus hisce ce-
lebritatibus interfuere Lusitani tres, qui in hac vrbe sibi
domicilium collocarunt, quorum vnum œconomum esse
Raciolensis ecclesiæ diximus antea. Atque ego sanè verbis
exequi nequeo, quam cupidi sint tres ii homines animarū
salutis: siquidem pro ea tam vehementer laborant, vt ab
Deo in terris videantur esse propofiti quasi quoddam ex-
emplar & incitamentum multis in hoc genere negligentibus:
cū enim ea de causa calumniis falsisque criminibus
oppugnantur, interdum etiam tradantur in carcerem: ita
libenter hæc vexationes omnes & incommoda excipiunt,
vt præclare appareat, quanto desiderio teneantur patiendi
pro Domino. Hac hyeme falsò accusati sunt, quòd ethnici-
cum quendā ad Christiana sacra vi compulissent, cū quo
generalis auditor mendaciis oneratus, eos pro potestate
coercere imperasset, vnus ex iis fuga sibi cōsulere cū pos-
set, profus neglexit: quin etiam suadenti Rectori nostro vt
caueret, respondit ille, se pro conuersione ethnicorum nō
modò non formidare custodiam, sed etiam optare Christi
Domini gratia flagris cædi publicè, seque inter ipsa verbe-
ra mirabilem fructū ex vero lictoris præconisye capturum,
cū eius supplicii causam de more pronuntiaret atque is
eodem animi sensu sub ortis panè lacrymis, reputans quàm
paruo studio teneantur homines hominum seruandorum
affirmabat, si cognosceret in Maurorum finibus quam-
uis longissimè positum quempiam ethnicum ad Christia-
na sacra propesum, neglecturam se non modò rei familia-
ris iacturam, sed etiam omnia capitis pericula, vt ad eū ab

interitu reuocandum illucisque contēderet. præclarā sanæ laudem, præsertim quòd multo plures hac tempestate reperias, qui tam sancta studia retardare, quàm qui adiuuare conentur. Et quoniam de horum hominum virtute iam antea scripsimus, illud vnum adiungam; octauo quòque die confessionis & Eucharistiæ sacramentis in æde nostra & se muniant ipsi, & alios multos ad id ipsum incitant. nullus præterea baptismus est, aut Christianorum celebritas, quin inter sit; nec modò neophytis gratulantur, sed etiam in difficultatibus benignè subueniunt. optimam hanc eorum mentem tueatur Dominus.

Qui a nostris hoc anno ad mensem vsque Nouembrem baptizati sunt, eorum est summa (baptismis omnibus computatis) trium millium, & nouem supra ducentos, præter eos qui in priuatis ædibus ægrotantes, qui in custodiis publicis ac trinemibus, alibi que eodem æternæ salutis imperiti mysterio, in codice relati non sunt, exiguus numerus si superiores annos respicias, sin bellicos tumultus & incommoda reputes, quibus impeditur Euangelium, nequaquam exiguus: vberioris verò messis hac tempestate sedata, spes est: præsertim acriter incumbente in eam ipsam rem pro virili parte Prorege, qui neophytos officiosè cōplecti ac tueri, & ad ethnicorum conuersionem hortari non desinit: quin etiam ter quaterve complures ipse vestiuit. aureorum mille & quingentorum impensa: cuius pium hoc studium curamque amplificandæ Christianæ religionis Dominus augeat.

Hæc mihi in præsentia, venerāde Pater, in mentem veniebant, quæ de progressu Euangelii ad te scriberem. Reliquum est, vt precibus & sacrificiis tuis gratiam nobis virefque implores a Domino, quo non solùm partas retinere animas, sed alias etiam deinceps lucrari possimus, Goamense Nguembri, 1569.

EX LITTERIS MARTINI SYLVÆ AD
Consaluum Aluarem, datis 6. Calend. Decembris, 1569, ð
Castro Onoris.

NOs, vt scis, ex isto portu discessimus ad 18. Cal. Decēbris. eo die ad Goanas insulas noctu peruenimus: ibi diem panè totum morati nauigia præstolantes, que